

מעין החיים

פר' ויקהל
שקלים
תשפ"ד

גליון י"ז

במשנת כ"ק מזון רביה"ק
מצאנו ז"ע וצאצאיו

באר החיים - שקלים

מבארם של צדיקי בית צאנו ז"ע

תוכן הענינים

באר החיים

א

דברי תורה
על פרשת שקלים
מבארם של צדיקי
בית צאנו ז"ע

באר החיים

ב

דברי תורה
על פרשת השבוע
מבארם של צדיקי
בית צאנו ז"ע

בארצות החיים

ב

שבת שקלים אין צאנו

קרויים חיים

ג

על הצדיקים
ועל החסידים
הרה"ק רבי שלמה
מראדומסק ז"ע

שלחן חיים

ה

הליכות ומנהגים,
עניני שב"ק
המשך פרק ג -
הדלקת הנרות

שפתי חיים

ו

תנבות ותשובות
מאת הקוראים
החשובים שיהי'

רכי חיים

ח

בענין סגולת
אריכות ימים
באמירת כל
היוצרות

כאילו משה רבינו עומד שם וזוקף את ראשו, כמו שזקף את ראשו של ישראל בשעה שנתן להם פרשת שקלים, אך הרי התורה מרמזת ענינים, ויש להבין מהו ענין זקיפת הראש שמשה זוקף ראשו של ישראל. ואפ"ל לומר הסבר הענין, בהקדם דברי הפיוט לשבת זה, עד אשא ראש כמו מראש להקדיש לקדוש, עד במאזני צדק יכריענו לצדק וכו', ודברים אלו צריכים ביאור, גם הא זקיפת הראש אסור לישראל, והוא ח"ו כאילו דוחק רגלי השכינה.

ואפ"ל בדרך רמז, דהנה ידוע כי משה הוא בחי' דעת, והנה בזמן הביהמ"ק זכו ישראל להכניס את הדעת בהמדות, ולשעבד כל מעשיהם ועניניהם להדעת, וזהו ענין נשיאת ראש שה"ל להם אז, וזה יש להעמיס בכוונת הפיוט הנ"ל, דהיינו שאנו מבקשים שנוכה לנשיאת ראש כזה, דהיינו התגברות הדעת על החומה, ולידע להבהיל כל עניני העולם, ולהכניס הדעת בהמדות והמעשים, כמו שה"ל בזמן הביהמ"ק, וזה ההיפוך מהמהלך בקומה זקופה שהוא בא בהתגברות המדות הגרועות על הדעת, וכאשר נוכה לזקיפת הראש האמיתי, אז בודאי במאזני צדק יכריענו לצדק.

ובזה נבוא אל הביאור לדברי המדרש הנ"ל, דהנה ענין מחצית השקל כתבו הספה"ק שהוא לרמז על מאמר הגמרא בקדושין (דף מ' ע"ב) לעולם יראה אדם עצמו כאילו חציו חייב וחציו זכאי וכו', וא"א לבוא לזה רק כאשר זוכים להדעת שהוא בחי' משה כנ"ל להכניסו בהמדות, וזה עוזר השי"ת בכל שנה ושנה בשעה שישאל קורין פרשת שקלים שמתעורר בהם הדעת, שהוא בחי' משה וזוקף ראשו.

(דברי שמחה)

בפייט ויוצרות מוסף לשבת שקלים) אור פניך עלינו אדון
בשא ושקל אשא בבית נכון ונשא.

כי הנה בזמן הזה לעת עתה, אנו נמצאים בדור חושך ואפילה, ואיינו יודעים מעצמנו הדרך נלך בה, וכמ"ש זקה"ק מצאנו ז"ע על עם הארץ אחד, שצוה שיקשרוהו למטתו לכל השבת כדי שינצל מחילול שבת, ואמר זקה"ק דאעפ"כ לא עלתה בידו, כיון שביטל את מצות עונג שבת, כי אם אין לומדים צריכים לחשוש על כל דבר שמא אינו כהלכה, ולכן גם אין לנו להביא תרומה רק כשיבואו לבקש, אבל כאשר אור פניך עלינו אדון נשא, אז לא נצטרך לעכב את נדבתנו עד שיבואו לקחת מאתנו, אלא ושקל אשא בבית נכון ונשא, כי אז יחונן השי"ת אותנו לדעת מה ראוי לעשות.

המשך בעמוד ב

כי תשא את ראש בני ישראל לפקדיהם ונתנו איש כפר נפשו לה' בפקד אתם ולא יהיה בהם נגף בפקד אתם.

כשנתקבל הגה"ק להיות אבד"ק גארליץ ונערך בשבילו סעודה, ביום א' תשא, אמר אז כי תשא את ראש בני ישראל, היינו כשתחפוץ לקבל עליך איזה ראש, לפקדיהם הוא לשון חסרון, ע"ד לא ולא נפקד ממנו איש, פי' שמקבלין ראש כדי שיגיד הוא להם את חסרונם לתקנם, ונתנו איש יראו בני הקהילה לתת עליהם איש כזה, אשר כופר נפשו שידוע בעצמו שגם הוא צריך עדיין לכפרת נפשו, ולא ידמה בעצמו שהוא בשלימות, ומנהיג כזה יוכל להנהיג את הקהילה בטוב, ולא יהיה בהם נגף בפקוד אותם, שלא ישמע שוד ושבר בהתנהגות הציבור, ויעמוד על המשמר לשומרם מכל דבר רע בסיעתא דשמיא.

(עטרת ברוך)

זה יתנו כל העובר על הפקודים מחצית השקל
בשקל הקודש.

נראה לי בע"ה טעם על מחצית השקל, כי שק"ל בגימטריא צדי"ק יסו"ד עול"ם, ולזה רמז לנו התורה"ק שיתנו מחצית השקל, שאדם צריך להשבר ולהכנע להצדיק, גם באותיות מחצית"ת מרומזו הענין של התקרבות לצדיקים, שע"י זיכה לחיים נצחיים, ולהיפך ח"ו כשיתרחק מהצדיק, והוא דבאותיות מחצית, האות האמצעי הוא צ' הרומז אל הצדיק, המורה לאדם דרך בעבודת ה', את הדרך אשר ילכו בה ואת המעשה אשר יעשו, ואותיות הקרובות אל האות צ' הם ח' מימין וי' משמאל, והוא ח"י, הרמז להתקרב אל הצדיקים ולומדים ממנו דרך בעבודת ה', כי יזכו לחיים הנצחיים, ולעומת זה האותיות המרוחקות מהאות צ', הם מ' מימין ות' משמאל, והוא מ"ת ח"ו, הרמז להתרחק מהצדיק ושונא תוכחתו שהוא קרוב למיתה יותר מחיים, עוד יש לרמז בזה דהצ' רומז לצדקה, דבזכות הצדקה קרובים יותר לחיים, שהם אותיות סמוכות לצ' כמ"ש וצדקה תציל ממות.

(דברי נפתלי)

במדרש תנחומא וז"ל, אמר משה לפני הקב"ה, רבש"ע משאני מת אין אני נזכה א"ל הקב"ה חייך כשם שאתה עומד עכשיו ונותן להם פרשת שקלים ואתה זוקף את ראשו, כך בכל שנה ושנה שקורין אותה לפני, כאילו אתה עומד שם באותה שעה וזוקף את ראשו, מנין ממה שקראו בענין וידבר ה' וגו', שא לא נאמר אלא תשא, ע"כ.

הנה בודאי האמת הוא כדברי חז"ל בפשוטם, שבכל שנה ושנה בשעה שישראל קורין פרשת שקלים, הרי הוא

באר החיים

מבארם של צדיקי בית צאנו ז"ע

עלינו אור קדושה ממרום, על דרך פתחו לי פתח כחודו של מחט ואני אפתח לכם פתח כפתחו של אולם, והשי"ת יחזקנו לעבדו באמת. (דברי שלום)

ויאמר משה אל כל עדת בני לאמר זה הדבר אשר צוה ה' לאמר קחו מאתכם תרומה לה' כל נדיב לבו יביאה את תרומת ה'.

פירושו, קחו מאתכם שתקחו מכם בעצמכם תרומה לה', והדר מפרש הכתוב האיך תקחו מכם בעצמכם תרומה לה', ואמר כל נדיב לבו, היינו כל דבר שלבו של אדם חושק ומתאוה, יביאה אותו הדבר בעצמו יביא, את תרומת ה' היינו שלא יכוון למלא תאוותו ח"ו רק יעשה לש"ש, ויקיים בכל דרכיך דעהו, והטעם מוכיח לפרש כן שנקוד על תיבת יביאה זקף גדול.

(דברי יחזקאל)

כל נדיב לבו יביאה את תרומת ה' זהב וכסף וכו'.

בעוהשי"ת יש לומר, ע"פ מה שכתוב בפרשת תרומה מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומותי, ונ"ל שיש לפרש ע"פ שכתב זקני הה"ק זצ"ל בישמח משה, למה מנחתו של קין לא נתקבל ומנחתו של הבל עלתה לרצון, כי קין הביא מתנה לה' כמו שכתוב ויבא קין מפרי האדמה מנחה לה', לכן אל קין ואל מנחתו לא שעה, כי השי"ת לא צריך למתנות בני אדם, אבל והבל הביא גם הוא, רצ"ל שהביא את עצמו ג"כ להשי"ת, כי זה תכלית הקרבת הקרבנות כי זבחי אלקים חוח נשברה, שרצה שיקרב את עצמו להשי"ת, וכמו שמובא ברמב"ן פר' ויקרא שצריך האדם לחשוב כאילו הוא נשחט והוא נשרף וכו', ואילו לא שהדין כן היה צריך האדם לבד להיות נקרב קרבן להשי"ת, מפני זה וישע ה' אל הבל ואל מנחתו, ונחשב לו כאילו הקריב באמת את עצמו. וזה שאמר מאת כל איש אשר ידבנו לבו, שיתן לבו, שיתן את עצמו, ממנו תקחו את תרומתי. ועפ"ז יש ג"כ לומר בפסוק זה שאומר כל נדיב לבו יביאה את תרומת ה', רצ"ל רק מאלו אשר יתנו את לבבם מאלה יביאה את תרומת ה', אבל מי שנותן רק הכסף ובלב לב, אין הקב"ה חפץ בה, כי כתוב לי הכסף ולי הזהב אמר ה', ולכן אין חפץ השי"ת רק לב ורצון.

(אריה שאג)

ובבואו לעשות איזה מצוה, בא היצר הרע ומקרב אותו ורוצה להתיש כחו מעסק המצוות, אבל ה'בר דעת' אינו מניח עצמו מן היצר, ואדרבא הוא מתחזק בתורה ועבודת השי"ת ביתר תוקף ואומץ, אבל היצר הרע אינו נח, כי אז בא אל האדם בהרהורי גיאות, ואומר לו ראה איך אתה איש המעלה, שעבודתך חשובה מאוד בשמים, וכן תמיד בא היצר הרע בתחבולות הרבה, על כן צריך האיש הרוצה באמת לבוא לשלמות עבודת השי"ת, לדעת היטב כי אדם לעמל יולד, וכל ימי חייו המה בכלל זה שתמיד יש עמל זה, שהיצר אינו נח מעבודתו לפתותו, וכן צריך כל בר דעת לעמוד תמיד כל ימי חייו על המשמר נגדו, ולהתגבר בתורה, ואם נראה לך שפלוגי הצדיק עובד ה' בלי עמל ויגיעה של המלחמה נגד היצר, לא תאמר כך כי כל אחד יש לו יצר יותר גדול, כמאמר חז"ל (סוכה נב. א) כל הגדול מתבירו יצרו גדול הימנו.

והנה יש אנשים אשר ער רעדט זיך איין ער איז א רבי, שמתברך בלבבו לומר אני רבי, על זה מודיענו התנא שאי אפשר להיות עובד ה' אמיתי, רק באופן שמרגיש בעצמו שיש לו מלחמה עם היצר המיגעו בהרהורים והוא לוחם נגדו, ומי שאינו עובד ה' במסירות נפש ממש, איך יוכל לדמות בדעתו לומר אני רבי, הלא בלא הכנה דרבה בעבודת ה' אי אפשר לבוא לאמיתיות עבודת השי"ת, וזה הוא הסימן אם לא אלך אחר היצר או לי מיצרי המיגעני, ויגיעה הזאת הוא הוא ההכנה להקדושה דהבא להטהר מסייעין אותו.

וזה נראה לי כוננת הפסוק הנ"ל, ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי יהיה לכם קודש, היינו ששת ימים תעשה מלאכה, הכוונה שיכין עצמו בששת ימי החול בקדושה רבה והכנה גדולה לביאת יום השבת קודש, וכמו דאיתא בספרים הקדושים שכמו שהאדם מכין עצמו בימות החול, כך מרגיש קדושת השבת קודש, דבלא הכנה אינו מגיע לכלום, כך בלא מלחמת היצר אי אפשר לנצחו, לכן מחויב האדם ללחום נגד היצר הרע, והתורה הקדושה מבטיחה אותנו שהסוף יהיה שנוכה להקדושה, וזה פירוש וביום השביעי יהיה לכם קודש, היינו שבחדיי על ידי זה ישפיע השי"ת

ולהורות נתן בלב.

ולהורות ב' במסורה, הכא ואידך ולהורות את בני ישראל, אפשר לפרש המסורה בדרך זה, על פי אשר שאל צדיק אחד שרבים מבני ישראל נהרו אליו והלכו לאורו, ופיתה זאת בראשית ממלכתו, ושאל כאשר ישאל איש בדבר איש אלקים קדוש אא"ז הגה"ק מצאנו ז"ע, כי לא ירהיב בנפשו עוז לומר דברי תורה ברבים בשבתות ובחגים, ונפשו בשאלתו כדת מה לעשות, ושאל אותו אא"ז אם עולין על לבו איזה חידושי תורה, ואמר הן, אז אמר לו זקני הקדוש אם אין חושבין מחשבות כמו הדרשנים שנותנים כל דעתם ומחשבתם איך לסרס את המקרא ולדרשהו, ושמה בשעה שעלה בידו פירוש היפוך דברי רש"י, אם אין הדבר כן אלא שעולה על רוחו איזה דברי תורה מאליו, בודאי הוא תורה מן השמים, ומצוה לומר דבר הנשמע, וכן עשה אותו צדיק, ועל דרך זה אמר דברי תורה ונדפס ממנו חיבור נחמד אף נעים, ועל פי זה התפרש המסורה, ולהורות נתן בלב, אם נותנים בלב דברי תורה מן השמים בלא לב ולב, סימן הוא כי בא להורות את בני ישראל שלכך נתנו בלבם את החידושי דאורייתא, שילמדם את בני ישראל, ולהורותם את הדרך ילכו בה ואת המעשה אשר יעשו.

(קדושת ציון)

ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי יהיה לכם קודש שבתון לה' וגו'.

הנה קשה מאוד במקרא קודש הלז, הלא העיקר באה התורה הקדושה לאסור את המלאכה בשבת, כמו שמסיים כל העושה בו מלאכה וגו', ואם כן למה כתוב שבששת ימים תעשה מלאכה.

ונראה לי לפרש על פי מאמר חז"ל (ברכות סא. א) מאי דכתיב (בראשית ב. ז) וייצר ה' אלקים את האדם בשני יודין כו', אלא כדברי שמעון בן פזי, דאמר רבי שמעון בן פזי, אוי לי מיוצרי אוי לי מיצרי, ופירש רש"י ז"ל וזה לשונו, אוי לי מיוצרי אם אלך אחר יצרי, ואם לא אלך אחריו אוי לי מיצרי המיגעני בהרהורים, עד כאן לשונו. הנה יש לנו ללמוד מוסר השכל מדברי קודש הללו, הדנה היצר הרע בא אל האדם מקודם לפתותו, לעבור חס ושלום על מצוות השי"ת אשר לא תעשינה,

בארצות החיים

שבת שקלים אין צאנו

הרה"ק רבי יחזקאל משינאווא ז"ע, העיד שאביו הרה"ק רבי חיים מצאנו ז"ע, היה מעלה ומנשא את ראש הבאים אליו בשבת זו, וראו בחוש שיש לו את הכח של זוקף את ראשו. (מפי ספרים וסופרים, פרשת שקלים, עמוד קז)

(שפע חיים)

המשך "באר החיים" שקלים

וזהו תרומה אותיות מ' תורה כמ"ש בעה"ט, דגם נתינת התרומה צריכה להיות כמו שהורה הקב"ה למשה, בהיותו מ' יום בשמים כשקבל התורה, ויבואר המדרש (עי' תנדב"ר פרק יז. ילקוט ראובני פרשת תרומה) בשעה שאמרו ישראל נעשה ונשמע מיד אמר הקב"ה ויקחו לי תרומה, דכשקבלו ישראל על עצמם לעשות רק מה שישמעו מהצדיקים, אמר הקב"ה ויקחו לי תרומה, דגם בקיום מצוה כנדבת המשכן צריך ליתן רק כאשר ידרשו הצדיקים ממנו.

ויפורש מה שהשיב רבא לצדוקי, שא"ל עמא פזיזא דקדמיתו פומיכו לאודניכו וכו', א"ל אנן דסגינן בשלימותא כתיב בן (משלי יא. ג) תומת ישרים תנחם (שבת פח. א), דהיינו שהסביר לו דהכוונה בנעשה ונשמע היא שנעשה כפי מה שנשמע מהצדיקים הישרים שמנחים אותנו, וזה"פ בקרא (תהלים כג. ד) נפשי ישובב ינחני במעגלי צדק למען שמו, דאפילו במעגלי צדק היינו בדבר מצוה ג"כ ינחני ואיני הולך מעצמי, ולכן גם כי אלך בגיא צלמות לא אירא רע כי אתה עמדי, דכאשר מן השמים מוליכים אותי אינני מתיירא משום דבר.

קרויים חיים

על הצדיקים ועל החסידים

הרה"ק רבי שלמה מראדאמסק זי"ע

כ"ט אדר תרכ"ו

נולד בשנת תקס"ג בעיר וולאשצאוו, לאביו הרה"ג מו"ה דב צבי הכהן ראבינאוויטש זצ"ל, מגדולי תלמידי הרה"ק הרבי מלובלין זי"ע, ולאמו הצדקנית מרת פרומט ע"ה, משחר נעוריו דאג אביו לגדלו לחנכו ולחכמו, ושכר עבורו מלמדים מיוחדים יראי ה' ותלמידי חכמים, כשהלך והגדיל ונעשה בן י"ד שנים, הלך ללמוד אצל הגאון רבי אברהם צבי זצ"ל אבד"ק פיעטקוב, שם התקשר בעבודת אהבה עם הראב"ד רבי דוד ברומבערג זצ"ל, חתנו של הרה"ק בעל 'מאור ושמש' זי"ע, ועל ידו התקרב לחסות בצל קדשו של הרה"ק רבי ישעיה מפשעדרו זי"ע, כמו כן למד תורה אצל הגאון רבי משה אהרן זצ"ל אבד"ק קוטנא, משם הורחיק נודד והסתופף בצל הרה"ק רבי פישל מסטריקוב זי"ע, בהגיעו לפרקו נשא את הרבנית מרת גיטל ע"ה, בת הרבני מו"ה שמואל ז"ל מבאריזלוב, ולצורך פרנסת אביו השכיר עצמו ללמוד עם ילדי ישראל, לאחר פטירת הרה"ק מפשעדרו, נסע אל הסב"ק מראדאשיץ זי"ע, וכן הרבה להסתופף בצל הרה"ק רבי יחזקאל מקאזמיר זי"ע, והרה"ק רבי שמחה בונם מפרשיסחא זי"ע, ועוד ששה ושלושים צדיקים, בראש השנה שנת תקצ"ד עלה לכהן פאר ברבנות ראדאמסק, שם הנהיג את בני קהילתם והוכיח בשבט פשעם כשלא חת מפני איש, לאחר פטירת רבו מראדאשיץ, נסע אל הרה"ק רבי משה מלעלוב זי"ע, ולאחר שעלה רבי משה לארץ הקודש, התחיל לנסוע אל ציון המצוינת של הרה"ק הרבי רבי אלימלך זי"ע בליזענסק, היה זה מחזה נורא הוד, והיה פועל שם ישועות רבות, עד שהעיד על עצמו שהוא תלמידו, בשנותיו האחרונות נסע פעמיים אל רבינו, בליל שישי כ"ט אדר, שבק בפתע פתאום חיים לכל חי, בעודו יושב על כסאו, וראשו מונח על ספר הזוהר הק' הפתוח לפניו, השאיר אחריו ברכה את הספה"ק תפארת שלמה על התורה והמועדים, כולו אש להבת שלהבת.

ידוע ומפורסם בשער בת רבים, דבר ביאתו של הרה"ק בעל 'תפארת שלמה' מראדאמסק זי"ע, להסתופף בצל הקודש של רבינו בצאנו, על חג השבועות, יחד עם אלפי חסידיו שנהרו אליו מכל רחבי המדינה, מה נכבד היה אותו היום כאשר אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו, יצאו זה לקבל זה בכל מיני אופנים של חיבה וקירבה יתירה, והשתעשעו יחדיו בעבודת אהבה עד אין קץ, בדיבורים מבהילים גבוהים ורמים. הלא המה חקוקים בעט של ברזל ובאותיות של זהב, בקורות דברי הימים של בית צאנו, במאמר זה ננסה לתאר עלי גליון ולשרטט קוים, בתיאור הימים הנעלים ההם, ורשמי הביקור המרומום והנשגב הלוה, בליקוטי בתר ליקוטי מפי ספרים וסופרים.

רוח נמוכה

וסיפר כ"ק אדמו"ר בעל 'דברי שלמה' מבאבוב זצ"ל, ששמע מהחסיד ר' איציק'ל פאליבוים ז"ל מצאנו, שהיה אז בימי בחרותו, והוא זוכר כאשר רבינו הלך לבקר את ה'תפארת שלמה' באכסנייתו (לפי דבריו הקדים רבינו לבקר את ה'תפארת שלמה' תחילה), הוא התלווה גם כן אל רבינו לביקור זה, רבינו ישב שם זמן ממושק, והמתיק בסוד שיח שרפי קודש, לאחר שיצא רבינו מהביקור התמרמר בשפלות רוחו הטהור, והתבטא לאמר: "אתם רואים, צדיק זה כבר מוכן לקבל את התורה, אבל אנחנו עדיין אין אנו מוכנים כלל, ס'איז שוין מארגן ערב שבועות, אונז עזמיר נאך גארנישט גרייט מקבל צו זיין די תורה". לאחר מכן סיפרו האברכים שנשאר באכסנייתו של ה'תפארת שלמה', שכאשר יצא רבינו פנה ה'תפארת שלמה' להעומדים מסביבו ואמר: "אתם רואים, הרב מצאנו כבר מוכן לקבל את התורה, אבל אנחנו אין מוכנים כלל..." (פרי הכרם. גליון כה).

צדיק נזיר והקב"ה מקיים

באחד מביקורי הני תרי צדיקי, הגיש אחד מחסידיו צאנו קוויטל לפני רבינו, ובו הוא מזכיר את עצמו לרפואה שלימה, ומעשה שהיה כך היה, תקופה קצרה קודם לכן חלה רבינו במחלה אנושה, ואותו חסיד קיבל על עצמו להיות כפרה תמורת רבינו, ואכן הבריא רבינו ויצא מאפילה לאורה, ואילו אותו החסיד נחלה ונפל למשכב ל"ע, כעת ניגש אותו חסיד והגיש את הקוויטל עם בקשה לרפואה שלימה, אז מסר רבינו את הקוויטל ל'תפארת שלמה', והוא אמר: "אנו אומרים בתפילה 'ברוך פודה ומציל, היינו שהקב"ה מציל גם את ה'פודה', ואז האציל עליו את ברכת

נוסעים אנחנו אל הר האלקים

היה זה לקראת חג השבועות, כאשר אלפי חסידים נהרו מכל עבר לראדאמסק, על מנת לשהות על חג מתן תורה בצל קדשו של רבם בעל ה'תפארת שלמה', בהרגשות יתירה עשו פעמיהם בנעלים, אך מה מאד גברה פליאתם ונתמלאו תדהמה בהופיעם בשערי העיר, והשמועה גונבה לאוזנם כי רבם מתעתד לנסוע לצאנו, לשבות שם על חג השבועות, לא ידעו מה לעשות כעת, וכי לשוב כיתתו רגלם ועשו דרך רחוקה?

משכן, נכנס בנו הרה"ק בעל 'חסד לאברהם' זצ"ל אל אביו, ויאמר לאמר: "אבא, איך תוכל לעזוב את החסידים שלך ביום קדוש כזה? איך תוכל לצער אלפי יראי ה'?", השיב ה'תפארת שלמה' בהראותו על זקנו הלבן: "הנה נא זקנתי, ואני משתוקק להרגיש טעם של קבלת התורה, כפי שהרגישו אבותינו בעומדם על הר סיני, ואת זאת אפשר להרגיש רק אצל הקדוש מצאנו" (רבינו הקדוש מצאנו - לעומת זאת בספר 'מלכות בית ראדאמסק', עמוד 89. מסופר שה'תפארת שלמה' השיב לבנו: שיכיד לקבל את התורה לומדים בצאנו).

זה לקבל זה

האמת היא שבתחילה אכן לא ידע ה'תפארת שלמה' כדת מה לעשות בראותו כי חסידים רבים אליו נסעו אליו, כי מחד גיסא עד היתה רצון קדשו לנסוע לצאנו, ומאידך גיסא לא ידע האם ראוי להשאיר את עדת צאן מרעיתו לבד, או אז יעץ לו הרה"ק רבי ארון מקראקא זצ"ל שיסע לצאנו יחד עם קהל חסידיו, ואכן, כיון שראו החסידים כי רבם עומד על שלו, וכי הוא איתן בדעתו לנסוע לצאנו, הסכימו להצטרף אל רבם ולנסוע יחד

אתו (י"ג אורות. חלק א. עמוד סט), כך יצא ה'תפארת שלמה' לדרכו כשהוא מלווה באלף חסידים ואנשי מעשה (כן הוא בישיחתן של עבדי אבות' בשם הגה"ק מהר"ש ענגיל זצ"ל מראדאמישלא שנכח אז בצאנו. וכן הוא ב'מרא דעובדא'. חלק ב. עמוד עב), כאשר התקרבו והגיעו לקראת שערי העיר צאנו, יצא רבינו מביתו ונסע לקראתו לקבל את פניו. לאחר שנפגשו יחדיו ובירכו זה את זה בברכת שלום במאור פנים ובשמחה גדולה, נסע ה'תפארת שלמה' יחד עם כל מלווי לעבר ביתו נאוה קודש של רבינו, שם הסתגר יחד עם רבינו בחדרו, והסתודדו זה עם זה.

בינתיים נשארו לעמוד מחוץ לדלת חסידי ראדאמסק, וכמובן שיחד אתם עמדו שם גם רבים מחסידיו צאנו, אשר באו לחזות את פגישתם של הני תרי קדושי עליון, בתוך כך התחילו החסידים להתווכח ולהתקוטט אלו עם אלו, רבו של מי גדול יותר, חסידי צאנו טענו כי רבם הוא המנהיג הגדול ביותר, והראיה, שאפילו ה'תפארת שלמה' שהוא רבי לאלפים, הגיע והכניע את עצמו לפני רבינו. לעומת זאת טענו חסידי ראדאמסק, שאדרבה ואדרבה, כעת הוכח לעין כל שרבם הוא המנהיג הגדול ביותר, והראיה, שהוא מתנהג בענווה ושפלות גדולה כזו, אשר הוא מוכן לנסוע לרבי אחר, ולמרות שבאו אליו חסידים רבים, השאיר אותם ובא לצאנו, ובמקום גדולתו שם אתה מוצא ענוותנותו.

לפתע נפתחה הדלת וה'תפארת שלמה' יצא מהחדר, כפי הנראה שברוח קדשו הרגיש את הנעשה בקרב החסידים, ומיד פנה לעבר החסידים ואמר להם: "וכי מאי נפקא מינה, אם אני גדול יותר, או שה'צאנו' רב' גדול יותר, דער עיקר איז, אז איז ארלט זעהן, אליין צו זיין לייט" (הגה"צ מו"ה אליעזר דוד פרלמאן זצ"ל. ששמע מאיש חסיד. שאביו היה שם זוכר את ביאתו של התפא"ש לצאנו).

קדשו בברכת רפואה שלימה, ואכן התרפא אותו חסיד כליל, ורבינו הפליא את חכמתו של ה'תפארת שלמה' בברכה זו (כן סיפר הגה"צ רבי אלחנן היילפרין זצ"ל - בשיחתו של עבדי אבות' עמוד סז, מובא דבר זה בשם הגה"ק מהר"ש ענגיל זצ"ל מראדומישלא, שנכח אז בצאנו באותו חג השבועות, לעומת זאת ביפה שיחתו' אות קכח, מסופר דבר זה בשם הגר"ח קרייזוויט זצ"ל, ששמע מהר"ר יצחק פרייליך ז"ל ראש הקהל דאנטווערפן, שהיה מחסידי ראדומסק).

לתקוני שדרתך

אזי בהיות בוקרו, מלך במסיבו הופיע ביקרו, בבוקרו של יום ראשון של חג השבועות, כיבד רבינו את ה'תפארת שלמה' להתפלל תפילת שחרית לפני התיבה, שכן כידוע מלבד עוצם צדקתו וקדושתו, היה ה'תפארת שלמה' בעל מנגן נפלא ביותר, והיה לו קול מתוק וערב במיוחד, עד אשר כל אשר שמע את תפילתו היה יכול להתבטל ממצאוותו. אבל ה'תפארת שלמה' התנצל לפני רבינו שהוא אינו יכול, מאחר והוא אינו נוהג לומר פיוטים בתפילת שמונה עשרה, אזי אמר לו רבינו, שהוא מסכים לבל יאמר פיוטים, ובלבד שיעבור לפני התיבה. וכל היודע עד כמה דקדק ונזהר רבינו שלא להחסיר ולא לדלג על הפיוטים, מבין מכך את גודל יקרת קדושת ה'תפארת שלמה' בעיני רבינו, עד אשר הסכים לוותר על אמירת הפיוטים תמורת תפילתו של אותו צדיק וקדוש.

עוד זאת ביקש רבינו מה'תפארת שלמה' שהיה מייטיב גגו; "זייגט'ס אהבת עולם, עם זאל אונז דאס הארץ דערקוויקן" (י"ג אורות, חלק א, עמוד סט, בשם חותנו הרה"ק רבי איציק'ל מפשעווארסק זצ"ל).

תפילתו של כהן גדול

מסופר, כי קודם שניגש ה'תפארת שלמה' לפני התיבה, בעת אמירת 'נשמת', רכן ה'תפארת שלמה' וקשר את הקשרים שבמכנסיים, לאחר מכן התבטא רבינו על דבר זה: "אנו גם יודעים מדבר זה", כלומר שהוא גם כן יודע את סוד דבר זה של קשירת המכנסיים לעת הזאת.

בעת שניגש ה'תפארת שלמה' לפני התיבה, נעמד אצלו רבינו על ידו, והביט בפניו בכל משך עת התפילה (הגה"צ רבי משה ארי' פריינד זצ"ל - מרא דעובדא חלק ב, עמוד עב) לאחר מכן לתפילת שמונה עשרה, יצא רבינו ונכנס לביתו, להתפלל שמונה עשרה יחד עם מנין אנשים, על מנת שיוכל הוא עצמו לומר את הפיוטים, אבל כל שאר החסידים נשארו בבית המדרש, ושמעו את תפילתו של כהן

גדול בעל ה'תפארת שלמה', שיצא מפיו בקדושה ובטהרה ובנעימות קודש עד מאד (שפע חיים, חורש"י פרשת צו, שנת תש"ל, בשם אביו הרה"ק מהרצ"ה מרודניק זצ"ל, שהיה נוכח אז בצאנו).

תרעין פתיחו

הנה המנהג אצל רבינו היה, שרבינו היה תמיד ניגש לפני התיבה לאמירת הלל, אולם ה'תפארת שלמה' לא ידע ממנהג זה, ולכן כאשר גמר להתפלל חזרת הש"ץ לפני התיבה, המשיך בתפילתו, ופתח באמירת הלל בקול אש להבת שלהבת, כאשר אף אחד אינו מעיז להעיר לו מאומה, לאחר מכן לתפילת מוסף כיבד רבינו את הגה"צ רבי ישראל הורוויץ זצ"ל, אבד"ק ווייסליץ (בן הרה"ק רבי מענדלע [השני] מלינסק ז"ע, וחתן הרה"צ ר' משה אבא בעער זצ"ל מאיסטריק, חתן הרה"ק ה'גוטער איד' זצ"ל - ראה זרעא קדישא, עמוד קנט).

ויהי ממחרת ביום טוב שני של חג, עבר לפני התיבה הגה"צ רבי בעריש גאמבינער זצ"ל, חתנו של הרה"ק רבי ישעי' מפשעוואר ז"ע, ומאחר שהוא היה רגיל במנהגו של רבינו, אזי לאחר שגמר את חזרת הש"ץ, עזב את העמוד ורבינו ניגש לתפילת הלל כדרכו בקודש.

לאחר מכן פנה ה'תפארת שלמה' ובא בטענה לרבי בעריש, מדוע לא הודיע לו קודם לכן שהמנהג הוא שרבינו מתפלל הלל לפני התיבה, התנצל רבי בעריש ואמר כי מאחר והדבר כל כך פשוט בעיניו, לא סבר שצריך להודיע על כך קודם לכן, ולא ידע שה'תפארת שלמה' אינו יודע מכה, נענה על כך ה'תפארת שלמה' שאכן, האמת היא שהאשמה תלויה בו, כי ראה לפני תחילת הלל, שכל הפמליא של מעלה יורדים סביבות עמוד התפילה, והיה לי להבין לבד שלא לכבודי באו כי אם לכבודו של הרב מצאנו... (וסיפר כ"ק אדמו"ר מהרנ"צ מבאבוב זצ"ל, בשם חותנו הגה"צ מדעעש זצ"ל, שבדרך כלל לא היה ה'תפארת שלמה' לגלות מדרגותיו, ולספר מפורשות כי ראה את פמליא של מעלה, רק כאן מרוב עגמת נפש על שלא הבין כי באו לכבודו של רבינו, נפלט מפיו בדרך התנצלות, וממילא נשמע גודל ועוצם מדרגתו קדשו).

זה השלחן אשר לפני ה'

בעת עריכת השלחן הטהור לכבוד היום, ישב ה'תפארת שלמה' על יד השלחן באימה וביראה, ולא הזיז את ידיו ורגליו משך כל זמן עריכת השלחן, מרוב פחד וחרדת אלקים שהיתה לו מפני רבינו (שפע חיים, חורש"י פרשת צו, שנת תש"ל), והנה באמצע פנה רבינו אל ה'תפארת שלמה', וביקש

ממנו שיברך את קהל החסידים וחסידיו צאנו בכללם, שיתברכו בפרנסה ובשפע גדול, כי באותו זמן היה קושי גדול בעיני פרנסה, והלחץ זה הדחק היתה מנת חלקם של רבים וטובים.

אזי פתח ה'תפארת שלמה' ואמר: "הרי היום הוא חג השבועות, שבו אמר הקב"ה בעת מתן תורה לבני ישראל 'שובו לכם לאהליכם', והנה נחלקו בזה רבי אליעזר ורבי יהושע (פסחים סח ע"ב), כי לר"א או כולו לכם או כולו לה', ולר"י חציו לה' וחציו לכם, אולם כל זה רק לגבי שאר יו"ט, אבל לגבי חג השבועות, כולי עלמא מודי דבעינן נמי לכם, ואם כן אפשר לפרש, שמה שאמר הקב"ה לבני ישראל בחג השבועות שובו לכם לאהליכם, הכוונה שתחזרו לביתכם עם 'לכם', עם פרנסה, שהרי שבשבועות כו"ע מודי דבעינן נמי לכם, ולכן אני מברך אתכם בברכת 'שובו לכם לאהליכם', עם פרנסה ברווח ושפע וכל טוב (צבי לצדיק, להגה"ח רבי צדוק צבי דומב זצ"ל, פרק כג).

מסופר, שה'תפארת שלמה' נהנה עד מאד מאחד מחברי המשוררים - חברי מקהלתו של הרה"ח ר' אביש מאיר בראנדסדארפער ז"ל - שהיטיב לזמר ולשורר משך כל החג בצל קדשו של רבינו, ולאור כך פנה אליו וביקש שיבוא להיות בעל מנגן אצלו בראדומסק, השיב אותו חסיד: "הלא הרבי בעצמו מגיע כאן לצאנו, ואם כן למה אעזוב את רבינו ואבוא אליכם...".

יום טוב היו עושיין בצאתו

לאחר גמר עריכת השלחן הטהור, כאשר קם רבינו ופנה לחזור לביתו נאווה קודש, ליוו אותו החסידים כדרכם בקול זמרה, והיו מזמרים ומנגנים בקול נעים גיל ורנן, והנה נעמד ה'תפארת שלמה' בין מקהלות החסידים, ידו על לחיו המנגנים, ושר יחד עמהם כחסיד מן המנין, וכך ליווה אף הוא את רבינו מבית המדרש עד לביתו (שפע חיים, חורש"י פרשת צו, שנת תש"ל).

קשה עלי פרידתכם

לאחר יום טוב נכנס ה'תפארת שלמה' אל רבינו על מנת להיפרד טרם שובו לביתו, אזי ביקש ממנו רבינו שיתעכב עוד קצת בצאנו, באמרו: "אצלנו עוד לא הסתיים היריד, אצלנו נמשך היריד של מתן תורה עד יום ח"י סיון, יום היארצייט של אמי ע"ה", ואכן נשאר ה'תפארת שלמה' בצאנו עד יום ח"י סיון, ורק אז שב לביתו שבראדומסק (שיחתו של עבדי אבות, עמוד סד, בשם כ"ק אדמו"ר בעל 'דברי שלמה' מבאבוב זצ"ל).

שלחן חיים

הליכות ומנהגים

המשך פרק ג

נרות שבת

- א. חילק נרות שבת לבניו ונכדיו.^א
- ב. גם הבנות טרם נישואיהם הדליקו נרות שבת בברכה.^ב
- ג. חצי שעה קודם זמן הדלקת הנרות, עבר השמש ברחוב העיר, והכריז להכין לקראת שבת.^ג
- ד. מעת הכרזת השמש הניח רבינו את הלילקע מיזו, והפסיק לעשן.^ד
- ה. כשהגיע זמן הדלקת הנרות היה השמש דופק בבית המדרש.^ה

• בעת שהגיע הרה"ק מוה"ר יהושע מבעלזא זי"ע לצאנו, על מנת לגמור את השידוך של נכדתו, עם בן רבינו - הרה"ק רבי יצחק ישעי' מטשעוויב זצ"ל, אזי לאחר שנגמר השידוך בשעה טובה ומוצלחת, ביקש רבינו מהרה"ק מבעלזא שישאר לשבות שם את שבתו, שבת פרשת מטות-מסעי, כ"ח תמוז שנת תרל"ה, והוא אכן נענה לבקשתו, בערב שבת קודש הסב רבינו יחד עם מחותנו הרה"ק מבעלזא לסעודה, ומאחר שהסעודה נמשכה עוד ועוד, כבר התאחרה השעה יותר ויותר, כיון שהרגיש הרה"ק מבעלזא כי השעה הולכת ומתאחרת והשבת קרבה ובאה, לכן סובב את עצמו כמה פעמים כדי להסתכל על השעון שהיה תלוי על הקיר מאחורי רבינו.

כשהרגיש בזה רבינו, פנה אל מחותנו בבדיחות הדעת, ואמר: "מחותן, אספר לכם סיפור בכפרי אחד, שלא היה בקי בלוח השנה, וכשהגיע ערב פסח ולא ידעו אם אותה שנה היא שבת ערב פסח או אם חל יום ראשון דפסח בשבת, על כן שלח גוי אל העיר בכדי לברר אצל היהודים אם הם נוהגים אותו היום פסח או ערב פסח, בינתיים היות והיה קרוב לזמן כניסת השבת, פקד על בני ביתו שיכינו מספיק, גם קרעפליך וגם קניידלעך, ואמר אם יגיע הגוי ויודיע לנו שערב פסח היום, נאכל את הקרעפליך כמדי שבת בשבתו, ואם יבוא הגוי ויגיד ששבת פסח היום, אז נאכל את הקניידלעך, והנה התאחרה השעה והגוי עדיין לא חזר והכפרי נהיה רעב, לכן אמר לאשתו שבינתיים תגיש לו את הקרעפליך, וכבר ניגש הוא לאכול, והנה לפתע שמעו את הגוי שבא מרחוק והוא מודיע בקול שפסח חל השנה בשבת, אז פנה הכפרי אל אשתו ואמר לה בניגון: "איז אראפ מיט די קרעפליך, און ארויף מיט די קניידלעך, און עס איז שוין פסח".

הפטיר רבינו ואמר: "מחותן! כך הוא גם בדידן, אראפ מיט'ן ספאדיק, און ארויף מיט'ן שטריימל, און ס'איז שוין שבת".

• כשנסתלקה הרבנית השלישית של רבינו, בתו של הרה"צ מו"ה יחיאל צבי הירש אונגער זצ"ל מטארנא, ישב רבי הירש 'שבעה' ביחד עם חתנו רבינו. והנה באמצע ימי השבעה - בערב שב"ק, פנה רבינו ואמר לחותנו רבי הירש: "הערט מיר אויס מחותן, זאגט איר מיר צו, אז איר וועט מיר נישט פארשטערן דעם שבת, קענט איר בלייבן דא, און אז נישט, פארט איך אהיים און צושטערט מיר נישט דעם שבת (תשמעו מחותן, אם תבטיחו לי שלא תפריעו לי את השבת, יכולים אתם להישאר כאן, אך אם לא תסעו לביתכם ואל תפריעו לי את השבת), ואח"כ כשהתקרב זמן הדלקת הנרות, הסתובב רבינו תפוס בשרעפי קדשו, ולפתע התלהב רבינו וזעק בקול: "א כפרה א ווייב פארן הייליגען שבת" (נפלאים מעשיך, עמוד טו).

ד. ב'כל הכתוב לחיים' (עמוד לב) כתב ליתן טעם לזה, על פי מה דמסקינן בגמרא (שם) שתקיעה שניה היתה כדי לבטל העם ממלאכה, והביאו ה'מגן אברהם' (סימן רנו. ס"ק א), ולכן עם הכרזת השמש בעיר שהיא במקום התקיעות, הניח רבינו את הלילקע מיזו, כדי להיבטל ממלאכה מעת התקיעה וההכרזה.

ה. ראה ב'דרכי חיים' (אות נד): "בהגיע הזמן של הדלקת הנרות היה השמש געקלאפט אין שיהל".

א. 'כל הכתוב לחיים' (עמוד קפא) בשם כ"ק אדמו"ר בעל 'דברי נפתלי' מטשאקאווע זצ"ל, ומסופר שם עוד, כי פעם אחת שינה רבינו וחילק לאחד מנכדיו נרות גדולים יותר מכפי מנהגו מדי שבוע, והדבר היה לפלא ולמילתא דתמיאה, אולם למחרת ראו כי רוח ה' נוססה בו, וכי הציל על ידי זה את נכדו מלהכשל בשגגת חטא ח"ו.

ב. כן העידה הרבנית מראצפערט-בראזיל ע"ה (תשו"ח לנכדה הרה"צ רמ"ה שליט"א), שכן היה המנהג אצל בית אביה הרה"צ ר' משולם זוסיא זצ"ל, בן הרה"ק רבי שלו' אליעזר מראצפערט זצ"ל, שהבנות היו מדליקות נרות שבת מעת מלאת להן י"ב שנים, וכן סיפר כ"ק אדמו"ר בעל 'ברך משה' מסאטמאר זצ"ל (זמירות ברך משה, בצל תומר פרק ז, אות יז), כי זקנתו הרבנית מרת שרה מרים ע"ה, אשת הרה"ק רבי שלו' אליעזר זצ"ל, היתה מזהרת את יוצאי חלציה להדליק נרות שבת מימי נעוריהן. גם כ"ק אדמו"ר בעל 'דברי שלמה מבאבוב זצ"ל' העיד (ראה שם) כי כן היה המנהג בבית אביו הרה"ק בעל 'קדושת ציון' זצ"ל, מכח מנהג בית צאנו.

ג. כן הוא ב'דרכי חיים' (אות נד): "חצי שעה מקודם היה השמש קורא ברחוב להכין לשבת, וכששמע רבינו הקדוש קולו של השמש, אז הניח רבינו הק' את הלילקע מיזו". מקור הדבר הוא בגמרא (שבת לה ע"ב) ת"ר שש תקיעות תוקעין ערב שבת, ראשונה להבטיל את העם ממלאכה שבשדות, שניה להבטיל עיר וחנויות, שלישית להדליק את הנר. ועל פי זה פסק הרמ"א להלכה (א"ח סימן רנו. סעיף א): "ונהגו בקהלות הקדושות שכל שהוא סמוך לשבת כחצי שעה או שעה, שמכריז ש"צ להכין עצמן לשבת, והוא במקום התקיעות בימיהם, וכן ראוי לנהוג בכל מקום".

• בספר 'פי צדיק' (עמוד רמח) מסופר, כי בעיר צאנו היה יומא דשוקא קבוע ועומד ביום ערב שב"ק, ולפי שרוב הסוחרים בעיר לא היה להם חנויות קבועות, אלא באו בעגלות והעמידום ברחבת ככר השוק, כאשר עליהם פרסו כל אחד את מרכולתו, לכן העיק עליהם מאד הדבר, שקביעות יום השוק הוא בדייק ביום ערב שב"ק, ובפרט בימי החורף הקצרים היה הדבר קשה להם ביתר שאת, כי כבר בשעות אחה"צ המוקדמות כשהמסחר היה בעיצומו, כבר היו מוכרחים לארוז את חפציהם ואת כל סחורתם, ולשוב הביתה למחר לכבוד שבת, ובעוד שבעלי החנויות היה די להם בסגירת החנות, הרי שעל שאר הסוחרים שבאו בעגלות, היה מוטל לאסוף את הכל ולטלטל עצמם עם עגלתם, ואי לכך היו מוכרחים להקדים עוד יותר את סגירת מסחרם.

לזאת הגישו בקשה לממשל העיר, לדחות את יום השוק ליום אחר בשבוע, אולם כשרבינו שמע מזה לא הסכים אתם, ואמר: "אם הייתם יודעים כמה חשוב הוא בשמים, כשרואים יהודי חנווני העומד עם סחורתו, ולפניו הרבה קונים המבקשים לקנות, והוא אינו מתפעל מכל זה, רק אורז סחורתו במקום, בכדי שיהיה לי עוד פנאי ללכת לבטל במקוה לכבוד שבת, ומה גם, אם רוצה ג"כ לחטוף שינה מועטת לכבוד ש"ק, אם הייתם יודעים כמה תענוג וקורת רוח גורמים בזה לבורא ב"ה, בטוחני שלא הייתם משתדלים לדחות את ה'יומא דשוקא' ליום אחר".

שפתי חיים

תגובות ותשובות, הערות והארות

השיר והשבח למלכלל חיים, והשלום והחיים לדורשי החיים, עורכי וקוראי גליון מעין החיים, אשר הוא כמים חיים על נפש החיים.

א. בענין מה שכתבתם בגליון פרשת תצוה, במדור שלחן חיים, שזקיה"ק מצאנו ז"ע אמה, שהבהוב הנרות בערב שבת קודש הוא מסוגל לתיקון החטא הידוע, ולא ידעתם איזהו מקומן של מקור הדברים, הנה מקור מקומו טהור בספר 'שער רוח הקודש' להגה"ק מהר"ח ויטאל ז"ע (תיקון כו. יחוד מג), בכותבו אודות היחודים שיש לייחד קודם השינה, על מנת לתקן החטא, הוא כותב שם בזה"ל: והנה סוד כל זה הוא במה שידעת כי ג' יחודים הם, שהם יהוה אהיה, יהוה אלהים, יהוה אדני, וביאורם הוא, יהוה ואהיה כתר ז"א עם כתר נוקביה, ויהוה אלהים מוחין דז"א עם מוחין דנוקביה, ויהוה אדני הם ז' תחתונות דז"א, עם שבעה תחתונות דנוקביה, וג' יחודים אלו הם בגימטריא נ"ה וכלם הם בזווג ז"ן, וכנגדם נ"ר ב' למעלה, בזווג או"א ממש עד"ז, וז"ס חיוב האדם להדליק בכל ליל שבת שתי נרות, להמוז אל ב' זווגים אלו, שהם זווג דאבא באימא וזווג דז"א עם נוקביה. והנה ממש כנגד ב' אלו דקדושה יש בקליפה, ולכן הוא חובה להדליק ב' נרות אלו בקדושה, כדי שיתכבו ב' נרות של הקליפות כנוכר בזוהר בר"מ, בענין כוכב שבתי המושל בשבת, והנה ב' פעמים נ"ר הם ת"ק, וצריך להסיר העשרה מהם וישארו ת"ץ בלבד, וזוה הוא סוד נתיצתם. והענין הוא, כי הנה ענין נ"ר זה הם סוד רמ"ח איברים כנוכר ברב ספרא בפרשת תרומה, והנה השנים היתרים הם נפש ורוח של רמ"ח איברים אלו, שהם ר"ת נ"ר נפש רוח, ונמצא כי הרמ"ח איברים עם נפש ורוח הם נ"ה והנה ביארנו שהם ב' נרות, והנה כאשר נחלק הת"ץ לשנים יהיו רמ"ה רמ"ה, ומה שהיו תחלה נ"ר נ"ה יהיו עתה רמ"ה רמ"ה, פי' כי כשתסיר מן מלת נ"ר נפש רוח, ישארו רמ"ח, ואח"כ תסיר ג' אלפין שהם ר"ת של אהיה אלהים אדני, ישארו רמ"ה בלבד, וזוה הוא נתיצת כל הקליפות, וז"ס פסוק ה' רמה ירך בל יחזיון (ישעיה כ"ו), כי כאשר יוסרו בחי' אלו מן הנ"ר וישארו רמ"ה בלבד, אז הקליפות בל יחזיון ויתבטלו, עכ"ל.

הרי מבואר שפיר שיש ענין להדליק ב' נרות, וצריך שיתכבו בזה הנרות של הקליפות, ואם אמנם שבפשוטות הכוונה שהכיבוי נעשה ממילא, מכל מקום מבואר בזה גם ענין ההבהוב, שעל ידי הכיבוי מכבים את ב' נרות של הקליפה, וכפי הנתבאר שם הרי שעל ידי יחוד זה עולה תיקון החטא רח"ל, הרי לנו מקור קדוש ונורא לדברי רבינו.

ומאחר שאנו עומדים בפרוס יומא דפוריא, אמרתי להוסיף בזה חידוש נפלא מאת ש"ב הרה"צ מוה"ר אביש ווייס שליט"א, כפי שכתב בספרו 'יחודים כמותך' על פורים, שיחוד זה יש לכוון גם בקריאת הפסוק 'בשושן הבירה הרגו היהודים ואבד חמש מאות איש', וזה לשונו: ונראה לרמוז להחמש מאות איש רומזים לב' נרות דקליפה, ב' נה, וכן ובשושן הבירה הרגו, בשושן בגי' ב'

נרוטת, וצריך להסיר מהם עשרה, והם עשרת בני המן, שהם הראשים שלהן כדאי' ברוקח, ואז יותץ תנור וכיריים, ה' רמה ירך בל יחזיון, עכ"ל, וש"י.

ב. בענין מה שכתבתם בגליון פרשת משפטים, במדור דרכי חיים, אודות הוראתו של זקיה"ק מצאנו ז"ע בענין שיעור ההמתנה בין בשר לחלב, אעתיק כאן דבר נפלא מספר 'זכרון למשה' (ש"ל לשנת המאה להסתלקותו של הגה"ק בעל החתם סופר ז"ע, סימן טו, אות א), שהביא שם מה שיצא מפורש מפי זקיה"ק ה'חתם סופר' ז"ע, שגם כן רצה במושכל ראשון להקל בזה למי שהלך לישון באמצע, וכך מסופר שם:

סיפר לי הה"ג בעמח"ס ספרי דן דניאל וש"ס, שמר זקינו הגאון המקובל מו"ה דניאל פרוסטיץ זצוק"ל הגיד, שמרנא [-החתם] ז"ל אמר לו, שבעיינו בהלכות בשר וחלב המציא דבר, שמה שפסקו ביו"ד סימן פ"ט לשהות אחר אכילת בשר ששה שעות, שהוא מטעם דעד אז זמן העיכול, זה לא נאמר רק למי שאכל ביממה, אמנם כן האוכל בשר בלילה וישן אח"כ, אף שלא עברו ששה שעות מעת אכילת הבשר מותר לשתות חלב, באשר על ידי שיטן בינתיים ממחר העיכול לבוא.

ואחר שביירר מרנא דבר זה (אני מצאתי גם כן בסידור הגדול דהתניא ז"ע מביא מחכמי הרופאים שיעור עיכול האכילה הוא בעת השינה) הכין לעצמו לאחר שאכל בשר בלילה, כלי אשר בו ניתן חלב עם קאפפע לשתות אחרי שינה דאיה שעות, ולפני אשמורת הבוקר כאשר קם מרנא ז"ל ללמוד, ולקח הכלי אשר הכין ופעל בו הקאפפע לתתו על האור להחם, נשבר לו הכלי ונשפך כל הקאפפע לארץ, אז אמר רואה אני שמן השמים אין מסכימים להוראתי זו, אלא לא פלוג חכמים בזמן שהייה אחרי בשר, כיומם כלילה זמן אחד להם.

והנה נדפס מחדש ספר נפלא פסקי תשובה, ושם סימן רפ"ה מביא מספר ויעש אברהם, שכן הורה הגה"ק מו"ה דוב בעריש מביאלא, והתיר לשתות משקה טהע עם חלב בבוקר השכם, אף שלא עברו עד שש שעות מאכילת בשר בערב, ועיי"ש שכן קיבל מהגה"ק מוה"ר מטשעכנוב עכ"ז, אמנם בוודאי אילו נודע להגה"ק הנ"ל ממעשה רב הנ"ל דמרנא הקדוש החת"ס ז"ע, בודאי היה חוזר מפסק זה, עכ"ל ספר זכרון למשה.

ברכת החיים
חיים שמואל געשטעטנער

א[בענין מה שהפורים קהל היו גובין וממשכנין על פי הערכתם, שרבינו ז"ל נתן טעם ע"פ דינא דגמ' (ביצה ט"ז ע"א) גזל ואינו יודע למי גזל יעשה בהם צרכי רבים, ותמתהם שהרי מפורש בגמ' שם אמר רב חסדא בורות שיחין ומערות, והכונה כמו שפירש"י (ב"ק צ"ב) להכניס בהם מים לשתות, דהוי דבר הצריך לכל ויהנו מהן הנגזלים, והדעת נוטה שלא יועיל לזה לחלק מעות לעניים, כי ככה"ג לא יבא הנגזל ליהנות ממון זה.

אמנם לענ"ד נראה דלק"מ, דבאמת נכון הדבר שבהאי דינא שגזל ואינו יודע ממי גזל, לא יועיל מה שמחלק מעות לעניים, מ"מ שאני הכא וכדיבואה, הנה בכלל יש לתמוה, איזה גזלה היה כאן שע"ז היו ממשכנין, שהרי דווקא באופן שבוודאי גזל ע"ז תיקנו שיעשה בהם צרכי רבים, אבל בניד"ד שלא היה שום מעשה גזילה למה להם לעשות צרכי רבים בכלל, אתממה, ואף אם נאמר שמ"מ מידי חשש לא יצאנו, ושמא נכשל פע"א באיזה גניבה, לא מצינו שיעשו על זה תקנה לשלם, ובפרט שכפי המבואר בגמ' ובראשונים כל ענין האי תקנה, אינו שע"ז יש כאן תשובה מעליא, שהרי לא השיב הגזילה, ומצות והשיב אין כאן, ואי"פ אם יוצלח דרכו ועבור הנגזל דרך אותו הבור וישתה כוס מים, וכי בכך יושב הגזילה שבדרך כלל הוא יותר מדמי כוס מים, אלא מאי, הוא ענין של תשובה לעשות מה שביכולתו, וד' הטוב יכפר, וכמש"כ הרשב"ם (ב"ב פ"ד ד"ה אפשה), ואע"ג דאמר' יעשה בהם צרכי רבים, אין זה תשובה מעליא מאחר שאינו משיב לבעלים, אלא שביירו לו המוטב, וכע"ז בתוס' שם (ד"ה התם), וא"כ בשלמא בידע שגזל י"ל כן, אבל במקום שלא ידע שגזל מחשש בעלמא נתקן לו האי תקנה, זה מנא לן.

ולכאורה נראה שהכוונה על פי חידוש הכסף משנה' (סוף הל' נחלות), דשייך בצדקה דין שעבוד כמו בשאר חובות, וממונו של אדם משועבד לעשות ממנו צדקה, וע' בקצוה"ח (סימן רצ. ס"ק ג) מה שהאריך בזה, וכתב ונראה מיניה דס"ל שיעבוד נכסי צדקה כמו בשאר חוב, ולענ"ד כן הדברים נכונים, דכיון שעבודא דאורייתא במלוה על פה, מכל שכן במלוה הכתובה בתורה... ולא גרע משאר חוב, ע"ש עוד באריכות, ומבואר בדבריו חידוש גדול דבאמת מצות צדקה הוא חוב גמור מדין מלוה הכתובה בתורה.

וע"ע בספר חסידים (סי' תטו) ז"ל, מה שהקב"ה מספיק ונותן לעשיר עושה, והוא אינו נותן לעניים, ואם היה נותן לאחר היו יכולים מאה להתפרנס, האים העניים וצוקים לפני המקום, לזה נתת מה שהיה יכול לפרנס אלף ולא עשה עמי טובה, ונפרע מן העשיר כאילו גזל עניים רבים, שיאמר לו אני הספקתי לך עושר שתתן כפי השגת ירך לעניים, ולא נתת, אפרע ממך כאילו גזלת, וכאילו כפרת בפקדון שלי, כי ע"כ נתתי בידך העושר לחלק לעניים, ולקחת העושר לעצמך, עכ"ל. וכע"ז באוה"ח הק' עה"פ (שמות כ"ב) אם כסף תלוה את עמי, שבאמת כל הכסף שיש לאדם יותר על מה שהוא צריך, אין זה של העושר, אלא של העוני, ומשלו הוא נותן לו, ע"ש באריכות.

ומכל הלין מבואר שבאופן שהעשיר יש לו לתת צדקה, ולא נתן, הרי הוא גזלן מהעני, כי אין המעות שלו כלל אלא כפקדון בעלמאף והוי כמו שאר כל חוב, עד שיש על זבה גם שיעבוד נכסים וכמש"כ הקצוה"ח. וכיון שכן, י"ל שרבינו הק' שמסר נפשו בעבור מצות צדקה, סבר בדעתו שמי יאמר זכיתי לבי, וכל אשר לו ממון בכפו וודאי נכשל שלא נתן צדקה לעניים כפי צרכו, וכל עשיר הוי בבחינת גזלן שאינו יודע ממי גזל, ושפיר שייך בו תקנת חז"ל שיעשה בה צרכי רבים.

ועפ"ז יבואר באופן נפלא מדוע תיקן רבינו שיתנו מעות לעניים ולא בורות שיחין וכודו' כדאי' בגמ', דאדרבה מהגמ' יש ללמוד שבכה"ג יש

לתת מעות לעניים, כי הנה מבואר בהאי דינא דגמ' ב' חידושים, א' שאפי' שידוע שלא יחיו כל הגזילה לנגול, אפ"ה יש לברר המוטב כמה שאפשר, ב' שיש להשתדל שיהנה הנגול מאותו הממון, והנה זה פשוט שאם גול לאחד מסיעת בני אדם כל שהוא ואינו יודע מאיזה מהם, שבדאי עדיף לו לעשות איזה דבר שכל בני אותה הסיעה יהנו מהם, ולא שאר כל העולם וכו', ופשוט, וכיון שכן באופן שלא נתן צדקה כהוגן לעניים, והרי אינו יודע למי היה לו לתת יותר, וכמה סך הפקדון של פלוני המונח אצלו, אזי העצה היעוצה שיפריש ממונו לקופת עניים שמאותה הקופה יחלקו לכל עניי העיר, ונמצא שאף לאותו עני שהיה צריך לתת לו יותר ולא נתן לו, ועי"ז הוי כגולן ממנו וכנ"ל, מגיע איזה חלק מממונו, ושפיר נכלל בכלל התקנה של יעשה בה צרכי רבים, באופן שיהנו הנגולים מזה, ודו"ק.

ב] בדבר הנידון האם רבי אליעזר היה כהן או לוי, יש להעיר בזה כמה הערות:

א) הנה מש"כ רבינו שר"א היה מזרע משה רבינו ע"ה מצד האם בלבד, לא כתב זה מדליה, אלא הוא בשם ספר היוחסין, ובאמת כך כתב גם הרמ"ע מפאנו בספרו מאמר חקור דין, וז"ל: 'ואולי היה מבני בנותיו, ולא פירש מדוע כתב כן, אך בפי' היד יהודה כ' שם 'שמבני בניו אי אפשר כי לא היה לוי'.

ב) מש"כ הידי משה והקרוב העדה שר"א היה כהן, ולכן נתנה לו מעשה תמוה מאד, כי מה ענין מעשר אצל כהן, הרי מעשר ללוים ניתנו, והנה בגמ' (יבמות פו ע"א-ב) נחלקו ר"ע וראב"ע האם מעשר ללוים ולא לכהנים או ללוים ואף לכהנים, ולד' ראב"ע שמעשר אף לכהן א"ש מה שנתנה לר"א מעשה אמנם באמת תמוה לומר כן שר"א ס"ל כשי' ראב"ע ולא כשי' ר"ע, כי הנה ר"ע הי' תלמיד של ר"א כידוע, והכלל מסור בידיו שאין דרך תלמיד לחלוק על רב אם לא במקום המפורש (ע' שבת קכח ע"א. ביצה מ' ע"א. ובתוס' קידושין מב ע"ב ד"ה הג), וכאן נמצא שר"ע חולק על משנת רבו בזה, אמנם כל מחלוקת הנ"ל הוא רק מעיקר הדין, אבל כשנא עורא וקינס הלויים על המעשה, נחלקו רבי יוחנן וסבא האם הקנס היה שיתנו המעשר לעניים או שיתנו המעשר לכהן עניים ע"ש בגמרא, ולסוברים שאחר הקנס אפשר לתת הקנס [גם] לעניי כהנים, שפיר אפ"ל שר"א היה כהן, ואפ"ה קיבל מעשר מדין הקנס, וכס"ל שמגיע לעניי הכהנים, וא"ש מש"כ הי"ד והקרבה"ע, אמנם כיון שכבר באנו לכאן א"כ נפל כל פיתא בבירא, שכבר אין לנו כל הכרח לומר שר"א כהן היה, אלא באמץ היה ישראל, ואפ"ה קיבל מעשה, וכפי המ"ד שעזרא קנס שיתנו המעשר לעניים ואף לעניי ישראל.

ולפי"ז מיושב הקושיא מהירושלמי, שבאמת ר"א לא היה כהן ולא לוי, ואפ"ה קיבל מעשר מקנסא דעזרא, או י"ל שמעשר הכונה למעשר כספים שניתנה לו, וכלל לא היה מעשר דגן תירוש ויצהר שלכהנים או ללוים ניתנו.

אמנם בשוב שנית לעינה נראה דלא א"ש כ"כ לומר כן, כי לפי הנ"ל נצטרך לומר שר"א היה עני ולכן קיבל מעשר [או מעשר ראשון לאחר הקנס, או מעשר כספים], אמנם תמוה לומר כן, כי הנה ידוע שהורקנוס אביו היה עשיר גדול, ואף שבתחלה כעס על בנו ר"א ורצה להדירו

מנכסיו, אך לבסוף חזר בו בראותו גודל יקרנותו בעיני ריב"ז, והדברים עתיקין, ואה"נ בתחילה יתכן מאד שהיה ר"א עני, אך בודאי לבסוף היה עשיר ושוב לא היה יכול לקחת מעשה, ונראה שמעשה דהירושלמי הנ"ל היה בימי זקנותו ולא בימי צעירותו, ובפשטות אז כבר היה עשיר, וכמו שנוכח בס"ד.

הנה מצינו בגמ' כמה פעמים שר"א נשא את אימא שלום, בתו של רשב"ג (הנהרג) ואחותו של ר"ג, אולם לבד מזאת נשא גם את בת אחותו ע"פ בקשת אמו, וזה כבר היה בקנותו כדאי' בירושלמי (יבמות פ"ג ה"ב), והנה אף שבזמן הגמ' לא היה איסור לישא ב' נשים כאחת, מ"מ לא היה הדרך כן כלל, כדמוכח בתוס' יבמות לד ע"ב ד"ה דעתאי, וע"ע שם כו ע"א, ונמצא לפי"ז שאימא שלום נפטרה בחייו, ואח"כ נשא את בת אחותו.

ומעתה יש לדון האם הורקנוס בנו של ר"א נולד לו מאימא שלום או מאשתו השניה, ויש להוכיח שנולד מאשתו השניה שהיתה בת אחותו, וכדאי' (סנהדרין כח). שבשעת פטירת ר"א היה הורקנוס ואמו חיים, שאמר דעתו ודעת אמו נטרפה ע"ש, והרי כאמור אימא שלום ודאי נסתלקה לפני ר"א, וע"כ שהוא היה בן של אשתו השניה של ר"א, וזה ודאי היה בעת זקנותו, שהרי נשא את בת אחותו רק בזקנותו וכאמור, ואז הוא כבר בודאי היה עשיר גדול מירושת אביו, ובודאי לא היה עני, ושוב הדרא קושיא לדוכתה האין לקח מעשה, ומכל האמור גם א"א לתקף שהכונה למעשר כספים, שהרי כאמור לא היה עני אלא עשיר.

ג) בחידושים וביאורים שבשו"ת דברי חיים החדש, הביא משו"ת פאר אהרן, לתרץ הקושיא מהירושלמי שהורקנוס לקח המעשרות בשביל אשתו, כמו ר"כ שנטל מתנות בשביל אשתו, ומבואר בדבריו שהבין שלא ר"א לקח מעשרות אלא בנו הורקנוס, אמנם יש שהבינו שר"א בעצמו לקח המעשה, וע"פ דרכו נוכל לומר ע"ד הנ"ל שר"א אכל בשביל אשתו, אמנם זה א"ש רק לפי דבריו הנ"ל שהמעשה דירושלמי היה לאחר שנשא את בת אחותו, ולפי"ז נוכל לומר שאחותו של ר"א היתה נשואה ללוי, ואשת ר"א היתה בת לוי, ור"א אכל בשביל אשתו, אמנם אי נימא שהמעשה היה כשהיה נשוי לאימא שלום, בודאי אי אפשר לומר כן, כיון שמפורש בגמרא שהיתה בתו של רשב"ג ומזרע בית יהודה, ופשוט.

ד) ולבר מן דין, י"ל שמה דאיתא בירושלמי מעשה, אין הכוונה לדין מעשר ממש, אלא שהפריש מממונו לכבוד ר"א, וכן נראה שהבין בעץ יוסף שתמה על המפרשים שר"א כהן היה, וכתב וכי מטרונא נתנה מעשה, וכונתו שסתם מטרונא בש"ס מצינו שהכוונה לאשה נכרית, ואין נכרית נותנת מעשה, וע"כ שהכוונה למס וכדו'.

ואסיים בברכה ובהודאה
ישכר בער הלבשרטאם
ברכפלד יצ"ו

בעזה"ש"ת, אור ל"ז אדר א' ה'תשפ"ד

לכבוד מערכת הגליון היקר מעיין החיים הע"י, אמון.

שלום רב לאוהבי תורתך, בענין הנכתב בגליון הקודם (גליון פרשת תצוה), כיצד כתב מרן הגה"ק

מצאנו ז"ע "מי הגיד לו להחנות"ס ז"ל שר' אליעזר היה לוי", הלא מבואר בירושלמי סוטה (פ"ג ה"ד), כי בנו ר' הורקנוס לקח מעשר בכל שנה, ואם כן ברור מזה שלא היה אחד משבטי ישראל, וע"כ שהיה לוי, זכה א"א לומר שהי' כמ"ש לנוכח בילקוט הגרשוני, ע"כ דבריכם הנפלאים בקיצור נמרץ.

ובכן, בספר יוחסין למהר"א זכות ז"ל כתב, וז"ל, דר"א הי' מזרע משה מצד האם, דאילו מצד האב א"כ היה לוי, עכ"ל, ומדבריו נראה כי לבו מהסס מלומר שהיה ר"א לוי, וכ"כ כדבריו גם הרמ"ע מפאנו ז"ל בעשרה מאמרות (מאמר חקור דין ח"ב פט"ו), וסיבת היסוס היוחסין בדבר זה, רצה לבאר בסדר הדורות (ח"ב ערך ר"א הגדול אות ו), הואיל ומבואר בספר לב אריה (הקדמון, פרשת חוקת) דהי' ר"א גלגול ראובן בן יעקב אביו ע"ה, ובשל"ה (תורה אור, פרשת אחר) מובא דאין מגולגל כי אם בא' מקרובי המשפחה, ומשפחת אב קרוי' משפחה, א"כ בא ראובן מן האב, וא"כ ממונה בא מצד אמו, ולעולם לא היה לוי, עכ"ד בקיצוה ובסו"ד הסה"ד הביא הירושלמי הנ"ל ונתקשה בו, דאם היה כהן כהידי משה, א"כ מדוע לא מנאו הרמב"ם ז"ל בין הכהנים, ולא הר"ב ספר יוחסין, ועוד הקשה וכי מטרונה נתנה מעשה, ע"כ.

ובאמת יתורצו הקושיות לע"ד בקצרה, דצ"ל דמעשר המובא בכאן אינו מעשר הראוי ללוי, אלא מעשה סתם שעשרה מנכסיה אל ר' הורקנוס, כדוגמת דברי התוס' שבת (נד ע"ב בשם רבנו אלחנן ז"ל) דמעשר דר"א בן עזריה האמור שם בגמרא היינו מעשר ארנונא, א"כ גם אנחנו נאמר על מעשר דהכא דאינו מעשר שני, אלא עישור נכסים שנתנה לו לנדבת לבה, כנ"ל לחומר הקושיא, וכ"ז בדרך אפשר.

שוב מצאתי הסבר נוסף להיסוס בעל היוחסין מלומר שר"א היה לוי, בפירוש הרד"ל ע"ה על פרקי דר"א בקונטרס בית צדיק (אות א. דף ט' ע"א), דאפשר שאמר כן מפני שתמוה שלא מצאנו זכר מעבודתו במקדש, כמו שמובא על רעהו ר' יהושע בן חנניה (בערכין יא ע"ב) שהיה מן המשוררים, ועוד כי הלויים היו מורי הוראות לרבים, ולא מסתבר שאביו של ר"א, הורקנוס שהיה עשיר וגדול בדורו, באם היה לוי לא היה מגדל בניו לת"ת וכו', ע"כ לב היוחסין מסופק לומר שלא היה לוי, ורק מצד האם היה מיוצא חלציו של משה רבנו ע"ה, עכ"ל הרד"ל ז"ל.

מכל מקום העולם לנו מזה שלרבונו ז"ע יש כר נרחב לסמוך עליו, ה"ה הרב בעל ספר יוחסין ז"ל והרמ"ע מפאנו ע"ה, שכתבו להדיא שכל יחוסו לשבט לוי היה מצד אמו, ובאשר לדברי הירושלמי, לא ימלט לענ"ד לתרץ כמ"ש לעיל להסביר לשון מעשר דשם שלא כבכל מקום, וכמו שיפרנסו הגאונים הנ"ל דברי הירושלמי, כך יפרנס גם רבינו ז"ע כדבריהם [ואולי גרס היוחסין ג' אחרת בירושלמי שם, וכידוע שהי' לפני גירסאות שונות משלפנינו בתלמוד ודווקניות יותר, כמ"ש הגרי"ח סופר שליט"א בספרו אות יעקב, עמוד ס ועמוד קט, ע"ש], ובזה מ"מ סרה התלונה מעליו, ומובן מ"ש רבנו ז"ע דלא מוכרח שר"א הי' לוי מצד אביו כד' החת"ס, ודו"ק.

הכ"ד החותם בברכה מרובה

הק' יחיאל קאשי יצ"ו

אשדוד יע"א

[רב דק"ק רובע א' אשדוד]

דרכי חיים

בירורי וליקוטי
הליכות • עובדות • דברי הימים

בענין סגולת אריכות ימים באמירת כל היוצרות

ענין זה הובא גם ב'סוד יוסף' (פרק פו) וז"ל: וקבלה מפי זקנים, מי שמיקל באמירת קרוב"ץ ואומר שאינו חייב כל כך לאומרה, אינו מאריך ימים חס ושלום, כי כל מחברי פיוטים היו גדולים ואנשי מעשה, ונעשה להם כמה ניסים בחייהם ובמותם, עכ"ל.

וראה עוד מה שכתב הרה"ק ממונקאטש זצ"ל בספר 'נמוקי אורח חיים' (סימן סח) וז"ל: שמעתי מאדומו"ר הקדוש רבינו יחזקאל משינאווע ז"ע, על עיר אחת גדולה אין רצונו לפרוט בזה, כי לכך לא נמצא בהם מאחינו בני ישראל זקנים, כפי ערך רוב גדלה נגד שארי עירות, לאשר החסירו החסידים (שונים למפלגיהם ומנהיגיהם) לומר פיוט, ונמצא בספר חסידים (סימן ק"ד תר"ו) כי המשנה ומחסיר פיוטים בציבור הוא גורם רעה רח"ל בעונשים וקיצור ימים, וכן כתב הב"ח (או"ח סי' סח, ד"ה ומ"ש אמנם בזה) שבימיו התחיל גדול אחד לבטל הקרוב"ץ ונענש ולא הוציא שנתו, ועל כן לא נמצאו בה זקנים מופלגים עכ"ל.

נמצא מבואר שאי אמירת היוצרות יכול להביא לידי קיצור ימים, ואם כן איפוא כאשר אמר רבינו שעל ידי אמירת היוצרות זוכים לאריכות ימים, לכאורה הכוונה שנמנעים מהעונש של קיצור שנים, ואם אמנם שלא באנו לקבוע מסמרות בזה, שכוונת רבינו היתה דווקא על דרך השלילה, מכל מקום בפשטות לכאורה זהו הכוונה.

ותמכנו יתדותינו על פי המסופר בספר 'תפארת בנין' (או"ח, סימן קמ) בשם הגה"ח מו"ה אלימלך אלעזר אהרנברג זצ"ל מגארליץ (בעמח"ס ארוי לבנון, ומגדולי חסידים באבוב), שפעם אחת בצל קדשו של רבינו בצאנו, ניגש אחד לפני התיבה בשב"ק של אחד מהארבע פרשיות, והנה בתפילתו השמיט קטע אחד מהיוצרות ודילג עליו מבלי לאומרו, קצף עליו רבינו ונתמלא עליו כעס וחמה, עד שצוה לחזור ולאומרו, לאחר התפלה שאל ה'בעל תפלה' את רבינו, מדוע כעס עליו כל כך וכי מה חומר הדבר כל כך שמשמיטים קטע אחד מהיוצרות, השיבו רבינו: "כאשר השמטת אותו קטע, הגיע רבי אלעזר הקליר בעל מחבר היוצרות, ורצה להרגך, ועל ידי הכעס והרוגו ומה שצוית עליך לחזור ולאומרו הצלתי את חיך".

הרי לנו ידיים מוכיחות במשנתו של רבינו, שעל ידי אי אמירת היוצרות אפשר להסתלק מן העולם בטרם עת רח"ל, וביותר מבואר במעשה זה, שקיצור ימים ושנים זה נעשה על ידי רבי אלעזר הקליר בכבודו ובעצמו, ומכל מקום נמצא שהסגולה לאריכות ימים באמירת היוצרות, הוא על דרך השלילה ולא על דרך החיוב.

הנה בקונטרס 'עקבי חיים' (ציעשנוב, אות פט) כותב הגה"צ מציעשנוב זצ"ל, בשם דודו כ"ק אדמו"ר בעל 'דברי שלמה' מבאבוב זצ"ל, שאמר בשם כ"ק מרן רביה"ק מצאנו זי"ע, שאמירת היוצרות הוא סגולה לאריכות ימים, עכתד"ק. והנה בפשטות המשמעות של 'סגולה' הוא על דרך החיוב, שאמירת היוצרות מביא לידי אריכות ימים ושנים, אולם נראה שכאן הכוונה 'סגולה' על דרך השלילה, כלומר שמאחר ואי אמירת היוצרות מביא על האדם קיצור ימים רח"ל, אשר על כן כאשר האדם אומר יוצרות, הרי שעל ידי זה הוא נמנע מקיצור ימים וזוכה לאריכות ימים.

כי הנה כתב הטור (או"ח סימן סח): "בענין ההפסקה שמפסיקין בברכות שמע לומר קרוב"ץ, ראוי היה שלא להפסיק, והרמ"ה נשאל על זה והשיב כך, ראינו שאסור להפסיק, והרי בפירוש שנינו (ברכות יא.) במקום שאמרו לקצר אינו רשאי להאריך, ועוד שנינו (שם מ:) כל המשנה ממטבע שטבעו חכמים בברכות לא יצא ידי חובתו, ואשר הוגד לכם שאני יושב ביניהם ושומע ושותק, אמת הוגד לכם, ולא מפני שהדבר ישר בעיני אני בא בעת הקרוב"ץ, אלא כדי שלא אמנע עצמי מסדר הקדושות והקדישים ועניית אמון ולהתפלל עם הציבור, אך מה שהוגד לכם שיש בידי למחות לא הוגד לכם האמת, על כן אמרתי הנח להם לישראל, מוטב שיהו שוגגין ואל יהו מזידין, וזו היא סיבת שתיקתי וכו'.

אמנם נוהגין בכל המקומות לומר בהם קרוב"ץ, וגם הראשונים אשר תקנום היו גדולי עולם, כמו רבי אלעזר הקליר וחבריו, וכן כתב הראב"ד למעט או להרבות באמצע הברכה אין קפידא, לפיכך נהגו להוסיף פיוטין במאורות ובאהבה ובזולתות, וגם רבינו תם דחק לפרש ההיא דבמקום שאמרו לקצר וכו', כדי לקיים המנהג, ומכל מקום טוב ויפה הדבר לבטלה למי שאפשה, כי היא סיבה להפסיק בשיחה בטלה בדברי הבאי, גם כי פירוש רבינו תם שפירש לקיים המנהג, לא ישר בעיני אדוני אבי הרא"ש ז"ל, עכ"ל הטור.

אמנם הב"ח הקשה עליו וז"ל: תימה, דכיון שאמר דגדולי עולם תקנום, וגם הראב"ד ור"ת הסכימו שאין בו איסור, היאך כתב אח"כ ומכל מקום טוב ויפה הדבר לבטלה וכו', הלא אין בית דין יכול לבטל דברי בית דין חברו אלא אם כן גדול ממנו בחכמה ובמנין, ומי לנו גדול כהראב"ד ור"ת, כל שכן רבי אלעזר הקליר דהוא רבי אלעזר בר"ש בר יוחאי וכו', וא"כ מי יבא אחריו לבטל מה שתיקן ויסד לכל ישראל ונהגו אחריו, וא"כ לא היה רבינו רשאי לומר טוב ויפה לבטלה". ולאחר שהאריך הב"ח ליישב ולבאר כוונת הטור וטעמו, מכל מקום מסיק למעשה: "אבל חלילה לנו לשמוע ולקבל דברי רבינו בזה, ואחד היה בזמנינו שהתחיל לבטל מלומר קרוב"ץ בקהל, ולא הוציא שנתו".

לעילוי נשמת

האשה החשובה
מרת רבקה בעער ע"ה

בת הרה"ח ר' יעקב ז"ל
לבית וויידנפלד

אשר נולדה בצאנו, וגדלה שם משך שנתיים ימים
ולאחר מכן התגוררה וגדלה בגארליץ
נלב"ע ביום ב' דר"ח אדר ב' תשפ"ב לפ"ק

הונצחה ע"י בנה

הנה"ח ר' יעקב יהודה בר הי"ו
(סבי"ן)

פתנס החוד"ש

יצא לאור בעזרה ובס"ד על ידי מכון 'מעייני החיים' גארליץ צאנו, ת.ד. 220 בני ברק יצ"ו

להערות ותגובות, מודעות והנצחות, למס' פקס: 1533-5793027 או באימיל: tzan1234@gmail.com - עד יום שלישי בערב